

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 678/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen kysymys potilastietojen käyttämisestä hoitohenkilökunnan oppimistarkoituksiin

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Tiina Elon /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 678/2021 vp:

Miten hallitus aikoo apulaistietosuojavaltuutetun päätöksen valossa varmistaa, että hoitohenkilökunnan ammatilliset kehittymismahdollisuudet ja potilasturvallisuus turvataan potilaiden tietosuojaa vaarantamatta?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Lääkärin ja potilaan välinen suhde on ollut jo Hippokrateen valasta lähtien luottamuksellinen. Tämä heijastuu myös potilaslaissa, jonka pääsääntönä on, että potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassapidettäviä. Sitä korostaa erityisesti potilaslain 13 §:n 2 momentin sääntely, jossa todetaan, että terveydenhuollon ammattihenkilö tai muu terveydenhuollon toimintayksikössä työskentelevä taikka sen tehtäviä suorittava henkilö ei saa ilman potilaan kirjallista suostumusta antaa sivulliselle potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja. Jos potilaalla ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, tietoja saa antaa hänen laillisen edustajansa kirjallisella suostumuksella. Sivullisella tarkoitetaan potilaslaissa muita kuin asianomaisessa toimintayksikössä tai sen toimeksiannosta potilaan hoitoon tai siihen liittyviin tehtäviin osallistuvia henkilöitä. Salassapitovelvollisuus säilyy palvelussuhteen tai tehtävän päättymisen jälkeen. Myös esimerkiksi asiakastietolaissa potilastietojen käsittelyn perusteena on, että potilassuhde on tietoteknisesti varmistettu.

Käyttötarkoitussidonnaisuus on yksi keskeisimmistä EU:n tietosuojasetuksen mukaisista periaatteista. Henkilötiedot, kuten esimerkiksi potilastiedot, on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla; myöhempää käsittelyä yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten ei katsota yhteensopimattomaksi alkuperäisten tarkoitusten kanssa. Potilaslaissa todetaan, että potilasasiakirjoilla tarkoitetaan potilaan hoidon järjestämisessä ja toteuttamisessa käytettäviä, laadittuja tai saapuneita asiakirjoja taikka teknisiä tallenteita, jotka sisältävät hänen terveydentilaansa koskevia tai muita henkilökohtaisia tietoja. Potilaslain mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön tulee merkitä potilasasiakirjoihin potilaan hoidon järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan turvaamiseksi tarpeelliset tiedot.

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole erikseen tarkkaan säädetty, milloin hoitosuhde alkaa tai milloin se päättyy. Joissakin tilanteissa, kuten esimerkiksi sarjahoidossa, hoitosuhde on voimassa pidemmänkin aikaa. Lisäksi pitkäaikaisissa terveysongelmissa/palvelutarpeissa, esimer-

kiksi kroonisten sairauksien hoidossa tai monisairailta potilailla, hoitosuhde jatkuu ja hoidon jatkuvuus on usein hyvän hoidon edellytys. Ajatus hoitosuhteen liittymisestä vain yhteen hyvin rajattuun episodiin voi ehkä sopia erikoissairaanhoitoon, mutta sopii äärimmäisen huonosti hyvin toimivaan perusterveydenhuoltoon. Jatkuvuus on myös tieteellisissä tutkimuksissa todettu monella tavalla hyödylliseksi ja sen parantaminen on myös esimerkiksi Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelman yhtenä tavoitteena.

Mikäli hoitosuhde on päättynyt, kuten apulaistietosuojavaltuutetun päätöksessä oli arvioitu oleen, niin potilasta hoitanut ammattihenkilö ei voi voimassa olevan lainsäädännön perusteella seurata potilaan jatkohoitoa saadakseen palautetta tekemiensä hoitopäätösten seurauksista ammatillista kehittymistä varten.

Mikäli hoitosuhde olisi voimassa, tulisi erikseen varmistua, mahdollistaako potilaslaki potilastietojen käsittelyn ammatillista kehittymistä varten. Asiasta on erilaisia tulkintoja. Potilastietojen käsittelyä ammatillista kehittymistä varten ei ole potilaslaissa mainittu vaan siellä todetaan vain järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan turvaamiseksi tarpeelliset tiedot.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnistynyt sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus. Kokonaisuudistuksen valmistelun 2. vaiheen yhteydessä olisi mahdollista juridisesti arvioida apulaistietosuojavaltuutetun päätöksessä todettu käsittelyn tarkoitus. Lisäksi valmistelun yhteydessä olisi mahdollista harkita, tulisiko hoitosuhteesta ja sen voimassa olosta olla tarkempaa säätelyä.

Helsingissä 20.12.2021

Perhe ja peruspalveluministeri Krista Kiuru